

Gordan Bedeković¹

¹ Sveučilište u Zagrebu, Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Pierottijeva 6, 10 000 Zagreb

Slika 1. Površinski kop željezne rude Erzberg

U blizini ceste koja vodi od Eisenerza do Hieflaua u Austriji nalazi se jezero Leopoldstein i mali bazen vode nazvan Crna lokva. Stoljećima su ljudi ondje vidali vodenjaka koji je prebivao u svojoj špilji ispod bazena, no ponekad, za lijepoga vremena izišao bi na obalu i okupao se na suncu. Vjerovalo se da posjeduje veliko blago, pa su ga ljudi htjeli uhvatiti. Budući da je bio sramežljiv, nije izlazio kada bi nekoga bilo u blizini, a osim toga bio je i klizav kao riba, pa je bilo nemoguće uhvatiti ga. Zato su ljudi morali pribjeći lukavstvu.

Jednoga lijepog, toplog i sunčanog jutra postavili su pečenja, vina i odjeće s unutarnje strane prekrivene katranom te se sakrili i čekali. Nakon nekoga vremena

vodenjak je izišao iz svoje pećine i znatizjeljno se zagledao u postavljene stvari. Zgrabio je pečenje, popio vino, odjenuo se i zaplesao te na kraju legao odmoriti se. Pečenje, vino i umor učinili su svoje te je ubrzo zaspao tvrdim snom. Ljudi su se oprezno prišuljali i uspjeli ga svezati usprkos tome što se probudio i borio svom snagom kako bi se oslobodio. Nije uspio pa je odveo ljude u dolinu gdje se danas nalazi Erzberg (**slika 1**) i obećao im veliko blago ako ga oslobode. Budući da su to i željeli, upitali su ga: „Što ćeš nam dati?” Vodenjak je odgovorio: „Slušajte me pažljivo i odaberite mudro. Zlatno stopalo uskoro će nestati, srebrno srce s vremenom će se potrošiti, a željezni šešir ostat će zauvijek, ili u prijevodu: zlata za 10 godina, srebra za 100 godina ili željezne rude zauvijek. Izaberite mudro i ne oskudijevajte nikada!”

Slika 2. Vodenjak u podzemnome dijelu rudnika

„Želimo šesir željezne rude!” povikaše ljudi. Vodenjak je pokazao na planinu i rekao: „Tu je brdo. Ono će vam dati željezne rude zauvijek i više! Vratite me sada u moju pećinu.”

Ljudi su povjerovali obećanju, odveli ga natrag i oslobodili. Odmah je nestao u dubinu. Zemlja se zatresla, voda zapjenila i pretvorila u krv, a iz dubina se začuo mračan glas: „Zaboravili ste me pitati najbolje od svega – o dragome kamenu i značenju križa u orahu.” Ljudi su se uplašili, brzo pobjegli i od tada ga više nisu vidjeli, a do današnjih dana nitko nije protumačio posljednje vodenjakove riječi. Vodenjakovo obećanje bilo bi se i ostvarilo da su ljudi, kao nekada, u vrijeme nastanka ove legende, nastavili ručno uz upotrebu čekića dobivati sirovinu. Ipak, on nije predvidio znatan napredak rudarstva, tako da se danas ovdje godišnje izvadi više od 8,4 milijuna tona sirovine od čega se dobije oko 2,1 milijuna tona željezne rude, a ostatak od 6,3 milijuna tona odlaze se kao jalovina i vodenjakovo obećanje (p)ostaje upitno. Pa ipak, može se na sve gledati i drugačije, jer udio korisnih minerala u sirovini s vremenom će biti sve manji s obzirom na to da su „bogatija” ležišta već otvorena, a brojna su i ona u kojima je eksploatacija već završila, pa za eksploataciju preostaju ona s manjim sadržajem korisnih minerala. Zato već i danas jalovišta mogu sadržavati veći udio korisnih minerala nego „nova” ležišta u otvaranju jer starija tehnologija oplemenjivanja nije us-

Slika 3. Hauly – najveći taksi na svijetu

Slika 4. Presentacija legende u podzemnome dijelu rudnika

pijevala izvući sve korisne minerale. Stoga, nerijetko danas jalovišta postaju „nova ležišta”, potencijalno ponovo interesantna za preradu. Jalovina ovoga rudnika sadržava i do 20 % željeza, tako da legenda o vodenjaku i njegovo obećanje ipak žive i dalje... Iako još uvijek radi, ovaj površinski kop može se posjetiti i pritom se provozati u najvećemu taksiju na svijetu, nazvanom Hauly (slika 3). On je dugačak 11,5 m, širok 4,5 m, može prevesti 62 putnika, ima motor snage 641 kW (860 KS) i najveću brzinu od 60 km/h. Također se vlakom po imenu Katl može odvesti u podzemlje i osobno čuti sve o ovome ležištu i rudniku, vidjeti brojne rudarske strojeve te i dalje uživati u legendi o vodenjaku kroz prezentaciju (slika 4).